

Den stora omställningen: en seglats genom en turbulent tids sociala, ekonomiska och ekologiska förändringar

Michael Lewis

Canadian Centre for gemenskapens Renewal &

BC-Alberta Social Economy Research Alliance

och

Patrick Conaty

New Economics Foundation (UK) &

BC-Alberta Social Economy Research Alliance

Översatt till svenska av Oscar Kjellberg, lokalekonom på Tidstrampolinen.¹

¹ Uppsatsen presenterades på Cirus Socioekonomikonferens i Östersund 1-2 oktober samt på två seminarier i Östersund och Stockholm i 2 och 5 oktober 2009 arrangerade av Lokalekonomerna, Fjällbete, Serus, Slow Food Jämtland och JAK Stockholm. Den kan laddas ner [härförån: http://www.meetup.com/Omstallning-Gamla-Stan/files/](http://www.meetup.com/Omstallning-Gamla-Stan/files/).

Evolutionära, sociala och ekologiska ekonomers tvärvetenskapliga tänkande har sedan mitten av 1970-talet pekat på ett nytt paradigms ur vilket det nu börjar växa fram nya modeller. I denna uppsats vill vi visa vilken betydelse som dessa modeller kan ha i en situation där samhällets sårbarhet för de sammanflätade och växande problemen med koldioxidutsläpp, energi, mat, ekonomi och ekonomiska klyftor, växer sig allt större. Vilken strategisk betydelse kan samarbete och innovativa komplement komma att få när vi kryssande tvingas ta oss genom dessa förändringar?

Utgångspunkten: att vi går från konkurrenskraftig ekonomisk tillväxt till kooperativ nolltillväxt

Utgångspunkten för denna uppsats är att de globala utmaningar som vi står inför kräver en radikal övergång från en globaliserad tillväxtekonomi driven av ökande skuldsättning till en federation av decentraliserade, sociala och ekologiska ekonomier.

Uppsatsen rymmer dock mer än en teoretisk diskussion. Vår tes om en SEE-förändring (Social, Ekologisk och Ekonomisk) bygger på de insatser, både historiska och nutida, som gjorts av kooperativa organisationer för att få slut på ocker, driva fram lokala jordreformer, rekonstruera lokala livsmedelsförsörjningssystem och skapa energilösningar som minskar vårt beroende av fossila bränslen. Vi vill reda ut vilka strategiska vägar man kan finna om man kopplar samman de nya innovativa och dynamiska komplement som introduceras i uppsatsen, och hur man på dem kan ta sig fram till de sociala och ekologiska system som "gröna visionärer" som EF Schumacher och Ivan Illich beskrev när de argumenterade för sina "verktyg för vänlighet" för över 30 år sedan.²

I boken *Building Sustainable Communities* utvecklade George Benello, Bob Swann och Shann Turnbull de praktiska konsekvenserna av denna teori om en vänlighetsteknologi.³ År 1989 presenterade de ett integrerat system där jordreform, lokal kapitalbildning och kooperativt institutionsbyggande utgjorde hörnstenarna i en social, ekonomisk och ekologisk återuppbyggnad. Tjugo år senare har dessa ömsesidiga samverkansmodeller utvecklats i praktiken och fått en bred tillämpning. Vi argumenterar här för att dessa kooperativa och vänliga tekniker är användbara i strategier för att genomföra det som Kenneth Boulding kallade "den stora omställningen".

Dessa tänkare och praktiker förvarnade oss om behovet av en grundläggande förändring. Om detta är man nu i stort sett överens. Dessa visionärer betonade också behovet av en decentraliserande övergång till ett kooperativt ekonomiskt paradigms.

Nu står det klart att business-as-usual inte längre är ett alternativ. För varje månad växer stödet för uppfattningen att den dominerande tillväxtdrivna globaliseringsmodellen är på kollisionskurs med de konvergerande trenderna för klimatförändringar, oljetopp och miljöförstöring.

Många kommer att argumentera mot den slutsats som vi har dragit av detta - att det är nödvändigt med en radikal förändring av våra ekonomier så att de blir mer lokalt och regionalt självständiga och resilienta. Vissa kommer att argumentera att det är en lokal form av protektionism som på ett naivt sätt står i strid med de fria marknader, handel och kapitalflöde som krävs för att finna tekniskt

² Schumacher, E.F. (1974) *Small is Beautiful*, Abacus; och Illich, I. (1973) *Tools for Conviviality*, Harper & Row.

³ Benello, G., R. Swann, , och S. Turnbull, (1989), redigerad av W. Morehouse, *Building Sustainable Communities*, Intermediate Technology Group; USA.

avancerade och innovativa lösningar på våra växande problem. Vi anser inte att vår tes motsäger betydelsen av marknader och teknik utan endast hur de används och i vilket syfte. De tänkare vi stöder oss på, försöker kasta om den politiska ekonomins mål och medel så att pengar och kapital upphör att vara våra herrar och återgår till att vara våra tjänare.

Paradigmskiftets viktigaste imperativ är dessa:

Det ekologiska imperativet

Mot bakgrund av allt fler indicier framstår försvaret av global ekonomisk tillväxt som en kollektiv nytthet, som allt mer grundlöst. På klimatförändringsfronten rapporterar James Lovelock att IPCC:s⁴ prognos år 2007 för den enskilt viktigaste klimatförändringsindikatorn - hastigheten för havsnivåns stigning - har överträffats med faktorn 1,6⁵. Reserven med hittad olja fortsätter att minska. Under det senaste året har oljepriserna fördubblats trots att recessionen har fått konsumtionen att krympa med 3 miljoner fat per dag. Det råder ingen tvekan om att den nuvarande oljeprisökningen⁶ kommer att fortsätta om prognosen för 2025 från US Energy Information Administration, att efterfrågan kommer att öka med 22 procent till 101 miljoner fat per dag, är korrekt.⁷

Än mer oroande är prognosen, givet en fortsatt ekonomisk tillväxt, att koldioxidutsläppen kommer att öka från 29 miljarder ton (2006) till 40,4 miljarder ton år 2030⁸. Eftersom 60 procent av världens ekosystem redan befinner sig på gränsen till ekologisk kollaps⁹, är en fortsatt ekonomisk tillväxt att jämställa med att trampa gasen i botten samtidigt som bilen rusar över klippkanten.

Det sociala imperativet

Skuldsättning och social ojämlikhet ökar i de flesta länder. I USA ökade skuldsättningen hos hushåll, företag och offentliga sektorn från 1,6 gånger BNP 1973 till över 3,5 gånger BNP 2007. Hushållens skuldsättning i form av bostadslån och konsumentkrediter uppgick till 17% av inkomsten år 1945 och växte sakta till 59% år 1982. Sedan dess har hushållens skuldsättning vuxit exponentiellt till 127% år 2006.¹⁰ Under president GW Bush, nära nog fördubblades statskulden

⁴ IPCC står för Intergovernmental Panel on Climate Change, en FN-baserad grupp bestående av ett stort antal ledande vetenskapsmän i olika roller inklusive över 2 500 experter som arbetar tillsammans för att granska all forskning som är relevant för klimatförändringen. De har gett ut fyra rapporter sedan 1990, den senaste kom år 2007. Se webbplatsen: http://en.wikipedia.org/wiki/Intergovernmental_Panel_on_Climate_Change.

⁵ Lovelock, J. (2009). *The Vanishing Face of Gaia: The Final Warning* (pages 26-28), Penguin Group.

⁶ Rubin, J., *Why your world is about to get a whole lot smaller*, Random House, 2009. I sin senaste prognos hävdade Jeff Rubin, som är en före detta chefsekonom för världsmarknadsavdelningen vid Canadian Imperial Bank of Commerce, att råoljepriset kommer att nå \$200-\$225 per fat år 2012. Det är omdiskuterat men det var också hans prognos om en kommande subprimelånekris och ett oljepris över 1200 dollar per fat.

⁷ www.eia.doe.gov/oiaf/ieo/index.html. US Energy Information Administration, May 2009.

⁸ 2006: Energy Information Administration (EIA), *International Energy Annual 2006* (June-December 2008), website: www.eia.doe.gov/iea. Projections: EIA, World Energy Projections Plus (2009).

⁹ The Millennium Eco-System Report, 2005, <http://www.millenniumassessment.org/en/index.aspx>. The Millennium Ecosystem Assessment (MA) gjorde en bedömning av vilka konsekvenser som ekosystemets förändring kan komma att medföra för människans välfärd. Från 2001 till 2005 var över 1 360 experter från hela världen inblandade i MA. Deras resultat är en aktuell vetenskaplig utvärdering av tillstånd och trender i världens ekosystem.

¹⁰ Demograhia Statistics - Debt-to-Income Ratios: United States 1980-2006; www.demograhia.com

från 5.7 miljarder USD 2001 till över 10 miljarder USD år 2008. Från 1980 till 2009 har den offentliga sektorns skuld i förhållande till BNP stigit från 33% till 82%.

För tio år sedan kunde Doug Henwood påvisa de ökande sociala skillnaderna i vad han kallade för "kasinoekonomin".¹¹

- (i) En procent av hushållen i USA äger 20% av BNP, 35% av tillgångarna (\$ 17 biljoner), 51% av börskapitalet och 70% av obligationskapitalet.
- (ii) Femtio procent av hushållen i USA med låga eller måttliga inkomster äger 2,5% av tillgångarna. Reallönerna är lägre för 100 miljoner löntagare än de var 1980. Överföringstakten för överföringen av de ekonomiska tillgångarna är 1 biljon US dollar om året till 1% hushåll i toppen.
- (iii) Fem hundra miljardärer i USA äger mer än halva jordens befolkning.¹²

Att kunna "SEE" en total förändring

Att navigera genom de otaliga svårigheter som väntar, tvingar oss att bildligt talat ta rodret där vi bor. Att förlita sig till globala försörjningskedjor som är beroende av fossila bränslen är naivt. En ökad lokal och regional resiliens och självförsörjning är viktiga faktorer när vi navigerar oss genom ett mycket tuff omställning.

Det kräver tre stora saker av oss:

För det första krävs att vi kan "SEE" vår planet och vår plats i sammanhanget på ett annorlunda sätt, att vi omdefinierar vårt synfält, att vi breddar vår förståelse av det sammanhang och de utmaningar vi står inför och att vi öppnar oss för nya möjligheter för att tillgodose våra grundläggande behov. Vi behöver att föreställa oss och konkret visa hur vi kan organisera oss för att implementera vad John Stuart Mill föreslog som en, i positiv mening, framtida ekonomi i ett "stationärt tillstånd".¹³ Han argumenterade för ett kooperativt samvälde där mänsklig, social, kulturell och demokratisk utveckling skulle ersätta vår kamp för att klara oss på marknaden och för att skapa konventionell ekonomisk tillväxt. I sin essä 1930 om "Economic Possibilities for our Grandchildren" talade Keynes om denna potential för en icke-tillväxande ekonomi.¹⁴

För det andra krävs att vi söker strategiska SEE-vägar som gör det möjligt att bringa våra relationer med varandra och med jorden i balans. Bland dessa relationer är ekonomi, bostäder, energi och livsmedel de fyra mest grundläggande. I denna uppsats beskriver vi kortfattat några aktuella ömsesidiga och kooperativa tillämpningar som vi tror är fruktbara.

För det tredje kräver navigering under total förändring att vi säkerställer de framgångsrika SEE-vägarna så snart vi har skapat dem. Lokala och regionala åtgärder kan förväntas möta motstånd från mäktiga intressen som försöker bibehålla status quo. Därför är engagemanget för att bygga upp

¹¹ Henwood, D. (1997) *Wall Street*, Verso Books.

¹² Smith, JW (2005) *Economic Democracy - The Political Struggle for the 21st Century*, The Institute for Economic Democracy.

¹³ Mill, J.S. (1987) *Principles of Political Economy*, Augustus Kelley.

¹⁴ Keynes, J.M. (1930) *Essays in Persuasion*, WW Norton & Co, New York, 1963, pages 358-373.

strategier och rörelser som syftar till att omvandla den breda politiska ekonomin, helt nödvändigt. Regionala, nationella och globala åtgärder måste organiseras och federeras för att säkra en livsuppehållande omställning.

I denna uppsats beskriver vi de viktigaste resultaten ur en betydligt mer omfattande rapport för BC-Alberta Social Economy Research Alliance som är en nod i ett pan-kanadensiskt socialekonomiskt forskningssamarbete.¹⁵ I denna djupare analys beskrivs mer utförligt den teori och praxis som både informerar och illustrerar tesen om en total SEE-omställning.¹⁶

Förutseende beskrivningar av vårt predikament: Vägledning för en väg utan tillväxt?

Med sin starka bild 1966 av "rymdskeppet Jorden" argumenterade Kenneth Boulding för att "ekonomisk självförsörjning" baserad på ömsesidig hjälp är effektivare än den fria marknaden och han stödde sig därvid på ett intellektuellt arv av kritik mot ocker. Rötterna till denna argumentation för en "ekonomi för det gemensamma bästa" kan spåras tillbaka till Aristoteles. Det har upprepats av många kooperativa tänkare och inte minst Gandhi som, med sin teori om Sarvodaya (välfärd för alla), betonar att världen har så att det räcker för allas behov, men inte för allas girighet.¹⁷

Under rymdkapplöpningens första år försökte Boulding fånga Nordamerikas uppmärksamhet med sitt uppdaterade argument för "ekonomisk självförsörjning utan tillväxt" genom att uppmana oss att ta av våra cowboyhattar och sporrar och sätta på en rymddräkt.¹⁸ Bilden av Jorden som en oändlig front med potential att generera oändlig rikedom och absorbera avfall i evighet likställs med bilden av en cowboy i arbete på de öppna markerna. I kontrast till detta var bilden av rymdskeppet Jorden ett uttryck för att man såg Jorden för vad den var: ett slutet system med ekologiska sänkor som svämmar över och ekosystem som äventyras. Ur denna synvinkel är vi inte mer än en liten blå planet i ett svart hav utan någon annan stans att ta vägen.

Boulding, en av grundarna av den generella systemteorin, byggde sin evolutionära teori på Mills föreställning om ett "stationärt tillstånd". Som student på 1930-talet tog han del av Nobelpristagaren och fysikern Frederick Soddis föreläsningar. Soddy var en lysande föregångare till de ekologiska ekonomerna.¹⁹ Under 1920-talet var Soddy den förste att notera det ohållbara tillväxtmönster som främjades av de fossila bränslena. Med stöd av den andra termodynamiska lagen (entropilagen) - som säger att all energiomvandling är tärande och genererar värmeförluster när man slösar med den - beklagade Soddy industrisamhällets slöseri med fossila bränslen och den snabbhet med vilken människan höll på att bli beroende av detta ändliga naturkapital. Han såg det som ett illavarslande tecken på vad som hotar kommande generationer när källorna börjar sina. Soddy visade att växterna var de "sanna kapitalisterna" och att vi måste utforma ekonomin så att den fungerar inom ramen för

¹⁵ Denna kommer att vara tillgänglig senare under 2009. Frågor kan ställas till ccelewis@xplornet.com

¹⁶ Denna uppsats kommer att vara tillgänglig under senare delen av 2009 från www.socialeconomy-bcalberta.ca/

¹⁷ Den kooperativa rörelsens viktigaste tänkare inkluderar: Robert Owen, Proudhon, Josiah Warren, Kropotkin, Gustav Landauer, Martin Buber, Gandhi, R.H. Tawney, and Silvio Gesell. Se även en historik av socialekonomen Mark Lutz (1999) i hans *Economics for the Common Good*, Routledge.

¹⁸ Boulding, K. (1966) *The Economics of the Coming Spaceship Earth*; <http://dieoff.org/page160.htm>

¹⁹ Evolutionär ekonomi utgår från antagandet att mänskliga aktiviteter måste balanseras inom biosfärens gränser.

vår planets bytesbalans för solljus snarare än att förbruka de begränsade tillgångar av naturkapital som måste delas mellan generationer och för all framtid.

Soddy tillämpar dessutom fysikens lagar för att kritisera penningssystemet som en viktig faktor bakom den ohållbara tillväxten. Genom att ta ut ränta på ränta (ett ocker, enligt hans mening), bryter vi också mot termodynamikens andra lag. Vete ruttnar, byggnader förfaller, infrastruktur behöver ersättas, de kan inte bestå för evigt. Så varför skulle pengar undantas från denna obestridliga lag, särskilt som effekten av en exponentiell kapitaltillväxt baserad på ett skuldbaserat penningssystem ansågs vara både socialt och ekologiskt destruktiv. Den tragedi som Soddy pekade på var att en ockrande penningutlåning var roten till den slösaktiga konsumtionen av Jordens naturkapital. På samma sätt som fysikens lagar utesluter evighetsmaskiner dömer den också exponentiell tillväxt till att vara ett tidsbegränsat fenomen.²⁰

Herman Daly, våra dagars ledande ekologiska ekonom, argumenterar för en nolltillväxtekonomi genom att samla de komplementära perspektiven hos JS Mill, Soddy och Boulding.²¹ Dalys fjärde inspirationskälla är Karl Polanyi, förra seklets ledande socialekonom.

Med sin tes om den stora omdaningen visade Polanyi att den "merkantilistiska" processen förtryckte och förstörde kraften i de lokala gillena för att istället skapa nationella lagar och marknader (en marknad med stort M).²² Marknaden med stort M blev symbolen för den revolution där ekonomin, för första gången i mänsklighetens historia, kom att bli dominerande i samhället. I praktiken skedde detta genom att ett system med kommersiella värden, där alla produktionsfaktorer fick ett monetärt värde, blev legitimt. På det viset omvandlades naturen, genom att dras in i marknadens virvel, till jord och skogsbruk med marknadsvärde. Människoliv omvandlades till lönearbetare. Vårt fädernesarv förvandlades till spekulationskapital.

Jord, arbetare och pengar förvandlades till varor prissättes genom efterfrågan och utbud. Detta var verkligen en revolution. Den "stora omdaning" karaktäriserades av ett långsamt men brutalt avskaffande av de sociala och kulturella faktorer i det ekonomiska livets överväganden. Inlåsningsen av produktiva krafter, det vill säga mark och kapital till låga kostnader, blev det ultimata vapnet när man "likviderade det organiska samhället" och därmed gjorde det möjligt för den internationella marknaden med stort M att trampa ner de lokala marknaderna och utrota det förflutnas värdesystem i den "moraliska ekonomin".

Före industrikapitalismen, visar Daly, med evidens från Polanyi och andra, var den ekonomiska tillväxten försumbar. Den historiska normen var nolltillväxtekonomier som styrdes av sociala och kulturella värden. Konventionella ekonomer förneka att detta är relevant i dag. De hävdar att "framsteg utan tillväxt" är en självmotsägelse.

Bilden av vår planet med ändliga gränserna på samma sätt som ett rymdskepp, bekräftas dock av en daglig ström av data. Business-as-usual är inte ett alternativ. Vi måste kalibrera vår existens så att den passar inom ramarna för den ekologiska verkligheten. Miljontals människor kommer till denna insikt, så som den diskuteras i de senaste rapporterna från UK Sustainable Development

²⁰ Soddy, F. (1926) *Wealth, Virtual Wealth and Debt*, George Allen and Unwin, London.

²¹ Daly, H. (1996) *Beyond Growth*, Beacon.

²² Polanyi, K. (1944) *The Great Transformation*, Beacon. *Den stora omdaning*, Arkiv förlag.

Commission, *Prosperity Without Growth?* och *Managing without Growth* av professor Peter Victor från University of Toronto.²³ Frågan som ställs är inte längre Varför? utan Hur? Det finns inga enkla svar, men det finns pionjärer som pekar på produktiva vägar till ökad lokal och regional självtillit.

Hur man knäcker "ränta på ränta" - Den svenska JAK-banksmodellen

I ett räntebaserat system blir som regel de med kapital att låna ut rikare medan de som är utan blir fattigare. En skuld som löper med 3 procents ränta fördubblas på 24 år. Med 6 procent tar det mindre än 12 år och med 12 procent tar det sex år. Om betalningarna uteblir för skulder med ränta på ränta så eskalerar de så att man förlorar kontrollen.

Vi har glömt att grundarna av de tidiga kooperativa rörelserna undvek att ta ränta. I själva verket förekom, från 1830 till 1930, ett brett spektrum av kooperativa experiment med system som grundar sin finansiering på rättvisa avgifter istället för ränta. De räntefria systemen innefattade Owenitiska arbetskraftsbörser i England på 1830-talet, Josiah Warren's Timestore i USA, Star-Bowkett-sparkassor i England och Australien och "free-schilling"-lånesystem inspirerade av Silvio Gesell i Tyskland och Österrike 1920 och 1930.

Kooperativa JAK Medlemsbank i Sverige fortsätter denna "räntefria" bankpraxis idag. Det har 36.000 medlemmar, tillgångar för US \$ 163 miljoner varav lånefordringar för US \$ 147 miljoner. Medlemmarna förbinder sig att slå samman sina besparingar där alla har lika tillgång till räntefria lån för boende, rustning av bostäder, studielån etc. En mindre andel av utlåningen är utan säkerhet. Låneavgiften motsvarar en effektiv ränta på cirka 2,5 procent. JAK har ett 30-tal lokalavdelningar och grupper av aktiva över hela Sverige. För att hålla låga kostnader baseras idéspredningen på 650 lokalt aktiva volontärer som utbildas av JAK-personal i principerna för det räntefria sparlånesystemet och för den demokratiska organisationen.

De mest grundläggande fördelarna med JAK:s avgiftsfinansiering är lätta att inse på hushållsnivå. Jämfört med ett konventionellt bolån på 8,05 procent kan hushållet spara \$ 66 690 i räntebetalningar på ett 10-årigt sparlån på \$ 200 000 i JAK. I ett hushåll med två föräldrar som vardera har \$ 15 per timme i nettoinkomst att betala kreditkostnaderna kan deras nettobesparing jämföras med 2 223 timmar mänskligt arbete över lånets löptid. Om man antar att 50 procent av besparingen var återinvesteras i lokala inköp, skulle \$ 3 333 rinna tillbaka in i den lokala ekonomin. Om 300 JAK-medlemmar på en ort delade samma profil skulle en miljon \$ genereras i lokala inköp.

Dessa positiva hushålls- och lokalekonomiska effekter är den praktiska motsvarigheten till de negativa effekter som JAK anser att räntan innebär för samhället som helhet.

Margrit Kennedys analys visar att kumulativ ränta innebär att 80% av hushållen i Tyskland överför en miljard euro per dag till de 10 procent av hushållen som är mest förmögna. Hennes analys visar att upp till 50% av räntekostnaderna är inbäddade som en kostnad i viktiga varor. Till exempel visar hon att i förhållande till statsfinansierade tjänster härstammar upp till 12% av kostnaden för

²³ Jackson, T. (2009) *Prosperity without growth?: The transition to a sustainable economy*, Sustainable Development Commission, 26 March 2009; and Victor, P. (2008) *Managing without Growth – Slower by design, not disaster*, Edward Elgar.

sopinsamling och 77% av kostnaden för bostäder från kumulativa räntekostnader. Detta blåser upp hyror och levnadskostnader kraftigt och driver fram en arbetskultur med längre arbetstider.²⁴

För det andra leder ränta på ränta till en kortsiktighet som innebär att "endast de projekt som ger en högre vinst än räntor är värda att investera i. Detta leder till en överbetoning på högavkastande projekt på bekostnad av långsiktiga projekt med lägre avkastning såsom energihushållning, förnybar energi och ekologisk odling".²⁵

För det tredje drivs en ohållbar ekonomisk tillväxt av pressen att betala den kapitalkostnad som den kumulativa räntan representerar. Daly identifierar detta som den viktigaste faktorn bakom den exponentiella tillväxten av skuldsättningen i ekonomin. Den fungerar som en trampkvarn med dubbla spår som turboladdad konsumtion för att säkerställa en ekonomisk tillväxt som konsumenterna finansierar med längre arbetsveckor för att betala för privilegiet.

För det fjärde representerar räntekostnaderna utgör en utarmning av livets energi. Soddy inspirerades till sitt ekologisk-ekonomiska argument av John Ruskins analys i *Unto This Last* att rikedom inte utgörs av dött kapital utan snarare "livet är rikedomen".²⁶ Hushåll, samhällen och regeringar som befrias från bördan av räntekostnader får möjlighet att investera tid och pengar utvidga välbefinnandet under livets skiften.

*JAK mål är att öka medvetenheten om dessa skadliga och beklagliga räntekostnader ... att återupprätta en sund relation till pengar så att det inte längre fungerar som ett lager för värde (något man lägger på hög) utan ett genuint bytesmedel för hushåll och företag som skapar ett verkligt välstånd och hållbara och blomstrande samhällen.*²⁷

JAK har utvecklat en variant av sin solidariska modell för finansiering av boende och liknande som kan användas för att finansiera föreningar, småföretag och energiprojekt. Det kallas för stödspårande och kan skapas av en lokal grupp som vill stödpara i lokala, sociala och ekologiska verksamheter som genererar samhällsnytta.

Det första stödspårandet skapades för det ekologiska slakteriet (Ekokött) för jordbruksbefolkningen runt Orust i Bohuslän. Stödspårandet kom bland annat från lokala miljögrupper, Djurens Rätt och JAK Medlemsbank. Även ett antal lantbrukare i regionen öppnade sparkonton för att stödja Ekokött eftersom slakteriet gjorde det möjligt för dem att upprätthålla sin ekologiska metoder för hantering av gemensamma betesmarkerna utan att behöva transportera djuren den långa vägen till slakteriet i Kalmar.

Det som har vuxit fram är ett självorganiserande system för räntefri finansiering. Genom att ge supportrarna möjlighet att själv mobilisera en del av sina personliga besparingar för att påskynda övergången till en mer hållbar ekonomi, kan de investera i ömsesidiga fördelar: uthålliga arbetstillfällen och livsmedel är två viktiga sådana. Tjänsten levereras med en klar fördel, ett stödsparkonto är billigare än en gåva. JAK kontoadministration och projektprövning kanaliserar

²⁴ Kennedy, M. (1995) *Interest and Inflation Free Money*, Okemos, Michigan: Sava International.

²⁵ Anielski, Mark: An Assessment of Sweden's No-Interest Bank, October 2006, skriven för Vancity Capital Corporation, Canada.

²⁶ Ruskin, J. (1985) *Unto This Last and other Essays*, Penguin.

²⁷ Anielski, Ibid. pg. 10

effektivt solidaritetssparande till lågkostnads- och lågrisk-projekt som kan generera stora fördelar för den lokala ekonomin.

Det finns 50 sociala företag som har finansierats av JAK och alla är inte små. Den största är ett projekt för förnybar energi där JAK har underlättat finansieringen av ett lån på motsvarande 10 miljoner US dollar till en kooperativ vindkraftpark. Genom att sälja kooperativa andelar och ordna med en smart sparlånefinansiering med ett systematiskt för- och eftersparande kan medlemmar säkra el till medlemspris, sälja 50% till stamnätet och, under de sista fem åren av projektet, räkna med ännu en mindre utdelning på sin investering.²⁸

Ta tillbaka allmänningensmarken - jordfonder och hållbart boende

Vi har visat vad den inbäddade räntekostnaden betyder för bostädernas kostnader. Den andra viktiga faktorn är kostnaden för mark som i många länder utgör 40 till 60 procent av boendekostnaden. JAK Medlemsbank visar hur man skulle kunna lösa problemet med ränta på ränta. Allmänningar i form av markfonder i stiftelser (land trusts) är en innovation som är viktig för lösningen av problemet med höga markkostnader i boendet.

Lokala markfonder kan bygga bostäder till rimliga priser genom att separera de två utgiftsposterna - tomtpriset å ena sidan och förbättringskostnaden å den andra. Genom att ta bort marken från marknaden genom att placera den i lokal markfond lyfter man ut den markvärdestegring som är en följd av generellt ökande markpriser i området, ur ekvationen till förmån både för hushåll med låga eller måttliga inkomster och en lokal kapitaluppbyggnad. Det är oerhört viktigt när man vill upprätthålla och öka tillgången på boende till överkomliga priser över tiden. Det är också viktigt att bibehålla incitamentet att upprätthålla och förbättra kvaliteten på boende genom att möjliggöra för individer att själv äga sitt boende (det finns dock även vanliga hyresbostäder i en lokal markfond). Detta system med en "dynamisk äganderätt" som är delvis privat och delvis kollektiv, är en utmaning men samtidigt ett sätt att lösa problemet med överkomliga priser på lång sikt som kan generera möjligheter. När marken tas bort ur ekvationen blir det möjligt att, med mindre offentliga subventioner, halvera kostnaden för egna hem och skapa ett boende som kan hyras till överkomliga priser.

Champlain Housing Trust Vermont (CHTV) är den största lokala markfonden i USA. När president Reagan skar ner programmet för bostäder till rimliga priser i början av 1980-talet tvingades man skapa nya alternativ. Valet av Bernie Sanders (då Progressive Coalition, nu ledamot av kongressen i USA) innebar en viktig öppning. När huspriserna ökade på grund av att folk från New York köpte hus på landet och att universitetsstudenterna bidrog till att öka trycket på bostäder kom bostäderna att bli för dyra för ett växande antal lokala personer. Försök att reglera hyrorna misslyckades. Med hjälp av Bob Swann och Institute of Economics (ICE), skapade Sanders och den politiska koalitionen en markfondsplan som ett strategiskt alternativ 1984. Markfonden finansierades ursprungligen med 200 000 \$ i såddkapital och ett lån på en 1 miljon dollar från den lokala

²⁸ Conaty, P., E. Cox, V. Johnson, J. Ryan-Collins, and M. Brown, (2009). *Decarbonising local economies: A local green new deal for community action on energy*; New Economics Foundation, UK. July 2009 och en större rapport som kommer i slutet av 2009 om Energy Services Co-operatives and interest-free financing solutions.

myndigheten.²⁹ Den har expanderat snabbt under det senaste decenniet. Antalet anställda har ökat 20-faldigt från fyra anställda år 1999 till över 80 år idag.³⁰ Under de senaste tjugofem åren har den skapat ungefär 1 900 bostäder till överkomliga priser, 40 procent för uthyrning och ca 60 procent som delat egnahemsägande, inklusive 115 kooperativa bostäder med begränsat ägande.

CHTV kombinerar flera komponenter som dramatiskt förbättrar kvaliteten och gör priserna på bostäder överkomliga:

1. Det är en integrerad tjänst som levereras via två egnahemscentra. En kurs i att köpa bostad och rådgivning om lån och budgetering kombineras med en kurs om bostadsunderhåll. Varje år får över 300 potentiella förstagångsköpare hjälp av personalen att förstå vilka kriterier som konventionella bolåneinstitut använder sig av och vad man kan göra för att motsvara kraven. Kurserna skapar också en medvetenhet om ockerlån och vilka skyhöga avgifter vissa finansmäklare tar ut. Denna rådgivning hjälper hushållen att minska och få grepp om sina krediter och andra skuldproblem.
2. Ett finansieringspaket bestående av ett bidrag till handpenningen från lokala, statliga och federala myndigheter kombineras med lån med räntor som i genomsnitt ligger 2 procent lägre än genomsnittliga hypotekslån (på grund av att bankerna har gjort relativt små kreditförluster på lokala markfonder). Endast personer med hushållsinkomster under 80% av det lokala medianvärdet är stödberättigade. Det gör att två personer som endast tjänar \$ 9,46 per timme kan klara av ett bolån i ett hus värt \$ 49.000 mer med samma månadsutgift.
3. CHTV mobiliserar kontinuerligt över 2 500 företag och enskilda medlemmar till att regelbundet bidra till en pool av medel som används för att utnyttja andra resurser. För Burlington, som har en befolkning på 39.000, är detta en stor andel som är medlemmar.
4. Att CHTV har lyckats göra så att jordfonden fångar upp resultatet av allt deras arbete, har en avgörande betydelse för den långsiktiga betalningsförmågan och det får dramatiska effekter på lång sikt vilket illustreras nedan.
5. CLT har, som komplement till sitt arbete med bostäder, utvecklat ett dagcenter för äldre, ett daghem, lokaler för sociala eller icke-vinstdrivande företag, ett kontor för den lokala sparkassan (Credit Union), ett kontor för bygdens juridiska rådgivningsbyrå och ett antal lokaler som disponeras av den lokala företagsinkubatorn.

Eftersom vi måste begränsa oss, väljer vi att belysa en speciell sida hos CHTV som illustrerar vilka dramatiska och långsiktiga fördelar som hushåll, samhälle och skattebetalare vinner på att implementera äganderätten på detta dynamiska sätt.

I en stor studie 2008 jämförde man kostnaderna för ett jordfondsfinansierat bostadsområde med traditionellt bidragsfinansierade bostädsområden. Jordfonder har en unik förmåga att fånga upp värdet av offentliga stöd eller gåvor i form av mark på sin balansräkning. Dess robusta juridiska strukturen håller de offentliga eller sociala investeringarna utanför marknaden, till skillnad från de vanliga offentliga stöden för privatisering av bostäder som går förlorade när bostäderna säljs. Tabellen nedan visar en jämförelse för de två finansieringsformerna.

²⁹ Building and Social Housing Foundation (2005). *Redefining the Commons – Locking in Value through Community Land Trusts*, UK.

³⁰ Läs mer på <http://www.champlainhousingtrust.org/>

Utförande av andra subventioner tiden: Konventionell bidrag v. CLT System³¹

Första försäljningen	Bostadslån (Ingen ränta)	Jordfondsmodellen (AMI Index)
Initialt marknadsvärde	\$ 250,000	\$ 250,000
Stöd	50.000	50.000
Initialt försäljningspris	250.000	200.000
Återförsäljning år 7		
Försäljningspris	375.000	245.000
Återbetalning av bottenlån	(174.051)	(174.051)
Återbetalning av offentligt stöd	(50.000)	0
Försäljningsomkostnader (6%)	(22.500)	(14.700)
Säljarens nya intäkter	128.449	56.249
Nästa köparens pris	245.000	245.000
Återvunnet stöd	50.000	0
Behov av ytterligare stöd	80.000	0
Totalt stöd för nästa köpare	130.000	0
Återförsäljning år 14		
Försäljningspris	565.000	303.000
Ytterligare stöd	132.000	0
Återförsäljning år 21		
Försäljningspris	850.000	372.000
Ytterligare stöd	216.000	0
Återförsäljning år 28		
Försäljningspris	1.278.000	458.000
Ytterligare stöd	342.000	0
Summa stöd totalt under 30 år för 5 familjer	\$ 820,000	\$ 50,000

Resultaten är enastående. Över en period av 30 år skulle skattebetalarnas kostnad för fem försäljningar till familjer med låga inkomster som är berättigade till bidrag i ett vanligt program för bostäder till överkomliga priser (affordable housing) bli 820 000 \$. Med jordfondsmodellen blir den endast \$ 50 000. Genom att lyfta ut marken från marknaden och använda sig av jordfondsmodellen för att hålla priserna på en överkomlig nivå, kan vinsterna av stödet för all framtid delas av hushållen med låga inkomster, den gemensamma sektorn och skattebetalarna.

Mobilisering för samhällsägda energi: minskade koldioxidutsläpp och bränslefattigdom i Kirklees

Med sina nära 200 000 invånare befanns sig staden Kirklees i en situation som var typisk för många städer i Storbritannien under 1990-talet. Den hade stor andel åldrande, energiineffektiva bostäder

³¹ Davis, J.E. och R. Jacobus. (2008). The City-CLT Partnership: Municipal Support for Community Land Trusts, Lincoln Institute of Land Policy.

som dränerade bränslefattiga hushåll på kontanter och emitterade koldioxid. Det fanns många ineffektiva offentliga program och det saknades ett fokuserat, strategiskt stöd för att mobilisera och samordna samhällets åtgärder och olika källor för finansiering av potentiella investeringar.

Ett av EU:s energieffektiviseringsprogram kom att bli det verktyg som Kirklees stadsfullmäktige använde för att börja fokusera sina insatser. En av grundpelarna i EU:s program var den energirådgivning som man kunde få på den lokala nivån.³² Utifrån sin analys att 50 procent av energiförbrukningen kunde spåras till enskilda individers beslut, tog man i programmet fasta på det faktum att offentliga åtgärder kommer att hämmas om man inte samtidigt avsätter medel för att minska den individuella konsumtionen i hemmen.

Kirklees Energy Services (KES), som är ett så kallat ESCO (Energy Services Company), inrättades av den lokala myndigheten som en separat icke-vinstdrivande sociala företag. Under de första tre åren genomfördes totalt 2.080 energieffektiva åtgärder i 1 455 hushåll genom KES och man åstadkom en permanent minskning av kolemissioner med 34 304 ton.³³ Man vann ett socialt mervärde genom att rikta sig till bränslefattiga hushåll. Sedan lyckades man få ytterligare stöd så att man kunde erbjuda gratis isolering och utrustning för värmeåtervinning till energifattiga hushåll med personer som led av andningsrelaterade sjukdomar på grund av kyla.

Generellt sett kan man säga att KES, genom att tillhandahålla rådgivning, kontakt med registrerade isoleringsfirmor, fasta rabatterade priser, förmånliga krediter och kontantstöd (finansierat av energibolag och offentliga sektorn), har kunnat erbjuda hushållen ett brett spektrum av uppvärmnings- och isoleringsåtgärder som har varit både lönsamma, lättillgängliga och energieffektiva. Dessutom har de under sju år genom dörknackning kunnat informera 3 000 hushåll om vilka minskningar av koldioxidutsläppen som har uppnåtts. Intresset för detta har vidmakthållits genom en diversifierad marknadsförings- och reklamkampanj. Tack vare sin kapacitet har KES kunnat samla och samordna en antal partners i arbetet med att lämna råd, stöd och lösningar som har skräddarsytt för hushåll (se figuren nedan).

³² Man kunde få upp till 200 000 Euros för innovativa pilotförsök från EU:s program SAVE II. Finansieringsbidraget måste matchas med lika mycket från andra källor. <http://www.managenergy.net/products/R791.htm>

³³ <http://www.managenergy.net/products/R451.htm>. Denna fallstudie omfattar de första tre årens verksamhet.

Structure...

The diagram below shows only a fraction of the current programmes KES is delivering, for more information please visit the KES website www.energy-help.org.uk

KES arbete har ökat under det brittiska programmet Warm Zones som vidtar energi-effektivitetsförbättrande åtgärder åt hushåll med låga inkomster genom att erbjuda stöd inom ramen för en rad olika åtgärder för bevarande och mikro-förnybar energi, inklusive solvärme värme källa värmepumpar .³⁴

Kirklees Energy Service Energy Saving Delivery System

KES började med Warm Zones i april 2007, både i staden och regionen som helhet.³⁵ De samverkande kommunerna spenderar US \$ 21 miljoner under det treåriga programmet vilket helfinansieras av Warm Zone-fonderna. Eftersom man har sju års erfarenhet av att vinsten blir fyra gånger så stor som den offentliga investeringen, kan den lokala multiplikatoreffekten av KES bli en hävstång för den sammanlagda investeringen på USD 211 miljoner.

Strategin att knacka på dörren till varje hus i området (171.000 hushåll) och erbjuda en integrerad tjänst i syfte att maximera energibesparingar och minskade koldioxidutsläpp är svårt att tänka sig om inte finns en effektiv kommunal ESCO. KES innebär att man kombinerar utbildning, energirevision av hushåll, rådgivning och en upphandling av arbetet från entreprenörer som kan lämna rabatterade kvalitetsinstallationer och därmed ge mer per satsad dollar.

KES är på god väg att uppfylla sitt mål att isolera i 60% av alla fastigheter. Livscykelbesparingen i kolemissioner (25 år) är 550.000 ton. Hundra nya arbetstillfällen kommer att skapas och mellan 5 000 och 6 000 hushåll lyfts ur sin bränslefattigdom. Hushållens energikostnadsbesparingar kommer att bli 7 miljoner dollar årligen.

³⁴ HM Treasury (2009) Budget 2009 – Building Britain's Future (London: HMT).

³⁵ <http://www.managenergy.net/conference/2008plenary.html>. Video med Martyn Bolts tal till EU, Managing Energy Best - Local Energy Action Award 2008, Directorate of Environment, Transportation & Property, Kirklees Council, UK

Martyn Bolt, som ansvarar för den lokala myndighetens tillsyn över KES strategi, påpekar entusiastiskt att de 13 miljoner USD som kommunerna investerar kommer att cirkuleras som sparande tillbaks in i den lokala ekonomin om 2,5 år, något som de är mycket nöjda med.

Integration av den sociala och ekologiska ekonomin: Seikatsu Club konsumentkooperativ

"Seikatsu" ("liv") betyder "levande människor" och det är en sinnrik kooperativ rörelse som kombinerar tre rörelser som normalt är spridda och separata. Seikatsu i Japan utvecklar rättvis handel, den lokala ekonomin och den regionala ekologiska livsmedelsproduktionen i en och samma organisation vilket är tämligen unikt.

I december 1989 fick Seikatsu till Honorary Right Livelihood Award, "det alternativa Nobelpriset", för sina framgångar med att skapa en form av näringsverksamhet som utgjorde "ett alternativ till industrisamhällets prioritering av effektivitet". Det började 1965 med en grupp kvinnor som, i sina hem, började tala om oroande tendenser i regionen: ökad import av livsmedel, konsekvent förlust av jordbruksmark till markexploatering och att bönder flyttade in till städerna.

Detta prat om matens kvalitet och tryggade tillgång, fick kvinnorna att vända sig till en lokal bonde som kunde förse deras familjer med mjölk, färsk frukt och grönsaker till ett rimligt och rättvist pris. Bonden gick med på detta om flera familjer åtog sig att stödja gården. Man kom överens och "teikei"-konceptet föddes, vilket ordagrant översatt betyder partnerskap, men filosofiskt betyder "mat med ägarens ansikte på det".³⁶ Tjugo år senare introducerades teikei i USA genom att Indian Line Farm blev den första konsumentstödda jordbruket (Consumer Supported Agriculture = CSA).³⁷

I grund och botten är Seikatsurörelsen en modell för hur man kan göra kollektiva inköp. I en "Han" (vilket betyder en liten grupp) planerar och köper man mat tillsammans. Seikatsu grundades i syfte att "säkerställa sin försörjning med livsmedel till rimliga priser" och Hangrupperna integrerar sina värderingar genom att noggrant specificera strikta standarder för material, produktionsprocesser, förpackningsmaterial och miljöhänsyn. Man började med mat men har sedan utvidgat det hela till att omfatta ett brett sortiment av dagligvaror. Det kollektiva inköpssystemet med förbeställning innebär att man vid förhandlingar med producenterna kan skapa förutsättningar för en välplanerad produktion och leverans, för inköp av ekologiska och lokala livsmedel till rimliga priser, för ett minimerat slöseri med naturresurser och för en minskad miljöpåverkan.

Det finns över 120 000 Hangrupper och 30 Seikatsukooperativ som har gått samman nationellt Seikatsu Union Club (SUC) samlar deras efterfrågan. SUC har valt ordet "konsumentmaterial" (consumer material) som benämning på de produkter de köper. Språket är vägledande för de principer som de följer. Medlemmarna ser det som att de utnyttjar sin kollektiva köpkraft för att anskaffa varor för deras "bruksvärde", inte som "kommersiella varor." SUC:s konsumentkommitté sammanträder varje månad för att besluta om de kollektiva inköpen baserat på medlemmarnas krav och synpunkter.

³⁶ Robyn Van En. "Eating for Your Community. Report from the founder of community supported agriculture" In *Context – A Quarterly of Human Sustainable Culture*, 1995, pg 29; <http://www.context.org/ICLIB/IC42/VanEn.htm>.

³⁷ Denna uppsats är en sammanfattning av en kommande bok baserad på forskning inom BALTA. Den kommer att innehålla en utförligare fallstudie av Seikatsu.

Det finns över 300 000 medlemmar i de 30 självständiga Seikatsukonsumentkooperativ (SCC) som är anslutna till Seikatsu Club Union. De följer inte enbart en "förädlingsvärdes-strategi" för att omvandla de lokala livsmedelssystemen utan de har också kommit att engagera sig i återvinning, utveckling av förnybar energi och sociala tjänster. Deras opinionsbildning kring matrelaterade frågor har lett till några betydelsefulla policyförändringar.³⁸ Under år 2007 omsatte deras "Hangrupper" 687 miljoner USD. Deras egna kapital uppgår till 240 miljoner dollar. Det ger dem en finansiell stabilitet som är grundad i principen att medlemmarna deltar i beslut om investeringar, inköp och ömsesidigt stödjande relationer till producenter för att förverkliga sin "demokratiska autonomi" som medlemmar.

Inköp betraktas som en handling som medför ett etiskt, socialt och ekologiskt ansvar. När nya "konsumentmaterial" tas fram med involveras ett stort antal medlemmar. Smak, förpackning och prispreferenser fastställs och kombineras med marknadsundersökningar för att utforma förslag till specifikationer. Dessa förhandlas sedan med producenterna. Man kan göra effektivitetsvinster genom att begränsa antalet produkter till 1 600 per år, jämfört med de 9 000 som andra kooperativ marknadsför³⁹ och lagerföringen jämfört med vad stormarknaderna brukar ha. SCC:s medlemmar betraktar massproduktion och marknaden meningslösa valfrihet som en slösaktig åtskillnad mellan konsumtion och etik. Genom att utveckla "konsumentmaterial" kring grundläggande behov, sträva de medvetet efter att finna strategiska lösningar på problemen med hälsa, miljö och säkerhet.

Man gör även effektivitetsvinster på tre andra sätt. För det första kan man genom en väl planerad produktion av ett "tillräckligt" utbud av högkvalitativa livsmedel och andra varor möjliggöra en effektiv transport och därmed minska transportkostnaderna per enhet. För det andra levereras varor direkt till antingen en "Han" eller till den enskilde som själv får hämta varorna vid särskilda depåer. På detta sätt eliminerar man de finansiella risker som hör ihop med detaljhandelns höga omkostnader och stora lager. För det tredje har SUC utvecklat en standard för åtta returflaskor som kan användas för ett brett sortiment av konsumentprodukter. Detta sänker priset på förpackningar och höjer effektiviteten vid insamling, sortering och återvinning. Under 2007 beräknades dessa system att ha minskat koldioxidutsläppen med 2 121 ton.

För att säkerställa att man följer SCU:s specifikationer har man upprättat egna oberoende system för kontroll och revision där medlemmar och producenter från berörda sektorer har involverats. År 2006 genomfördes 500 oberoende revisioner av 4 000 medlemmar i oanmälda inspektioner, en kreativ metod som är betydligt mindre kostsam än formell certifiering. Andra innovativa lösningar inkluderar:

1. Seikatsumedlemmar har investerat tillsammans med bönder i tre mejerier. Ett hundra producenter med 5 000 kor samarbeta med konsumenterna för att producera en nära nog obehandlad mjölk som utgör ett hälsosamt alternativ till högbehandlade mjölk som dominerar på den japanska marknaden.
2. Man har skapat stöd för utvecklingen av förnybar energi genom att SCC-medlemmar har lyckats påverka sina kommunala allmännyttiga företag att avsätta 5% av energiinkomster till Hokkaido

³⁸ Robyn Van En. "Eating for Your Community. Report from the founder of community supported agriculture" In *Context – A Quarterly of Human Sustainable Culture*, 1995, pg 29; <http://www.context.org/ICLIB/IC42/VanEn.htm>.

³⁹ Seikatsu Club Consumers Co-operative: Creating an Alternative Society, Policy Research Institute for the Civil Sector, July 2008. email: civil@prics.net.

Green Fund. Denna fond har utvecklat fem olika "personliga vindkraftverk" och man strävar efter att jobba vidare efter denna modell.

3. Svarar på en åldrande befolkning, SCC-rörelsen har utvecklat och förvaltar kooperativa servicecenter och vårdhem för äldre personer med över 10 000 anställda i 448 organisationer. Vård i hemmet, en annan del av den framväxande system, utförde över 1,4 miljoner vårdtimmar under 2005. SCC:s omsättning i sina vårdprojekt ligger på 87.4 miljoner USD per år. SCC utvecklar dessutom omsorg för funktionshindrade och barn.
4. Nästan 600 arbetskooperativ (med 17 000 arbetare/ägare och en årlig omsättning under 2006 på 126,3 miljoner USD) har avknoppats från SCC.
5. Grundläggande för Seikatsu är att man uppmuntrar medlemmarna att främja sin intressen genom att delta i den politiska diskussionen i Japan. Förutom att ställa höga etiska krav och miljökrav vid inköp har SCC har arbetat aktivt för att förbjuda syntetiska tvättmedel och att utveckla en rörelse för att motarbeta utvecklingen av genetiskt modifierade livsmedel. Denna strategi har lett till Seikatsumedlemmar har inrättat oberoende lokala politiska partier att trycka sina mål. År 2006 lyckades 120 sådana partier med ca 10 000 medlemmar få 141 personer invalda som kommunpolitiker.

SE-förändring - en social och ekologisk kooperativa syntes för omställning

I den sista bok som doktor Martin Luther King junior skrev innan han dog gjorde han en intressant iakttagelse om de bägge falska gudarna - den fria marknadens kapitalism och kommunismen.

Kommunismen glömmer att livet är individuellt. Kapitalismen glömmer att livet är socialt. Och Brödraskapets Konungarrike kan man inte hitta i vare sig den kommunistiska tesen eller i kapitalismens motsatta tes utan i en syntes på en högre nivå. Det finns i en högre syntes som kombinerar det sanna i de båda.⁴⁰

Även Polanyi beskrev både kommunismen och kapitalismen som nittonhundratalets falska utopier.⁴¹ Polanyi argumenterade för att vägen framåt, vilket även King insåg, var att utveckla de kooperativa politiska ekonomier som gör det möjligt för arbetskraften att hyra kapital och återkräva de privatiserade allmänningarna.⁴² Detta förutsätter att man slutar upp med att handskas med arbetskraft och mark som varor på den fria marknaden. I den Stora Omställning (Great Transition) som Boulding krävde kan man förena, i en evolutionär plan, Polanyis socialekonomiska argument med ekologisk-ekonomiska argument.⁴³ Alltså kan man betrakta en syntes av Polanyis och Bouldings kooperativa teorier som ett intellektuellt stöd för att vår tes om en SE-förändring (SEE Change).

Att SE denna förändring är det första steget. Att söka förändringen är ett avgörande andra steg - det görs redan av våghalsiga kooperatörer i stil med de vi berättat om ovan. Att säkra ett

⁴⁰ King, M.L. (1967) *Where do we go from here: Chaos or community?*

⁴¹ Polanyi, K. (1944) op. cit.

⁴² Den första lokala jordfonden (Community Land Trust/CLT) grundades i Georgia av Bob Swann och Slater King (Martin Luther King juniors kusin) år 1967.

⁴³ Boulding, K. (1964) *The Meaning of the Twentieth Century: The Great Transition*, Harper & Row.

paradigmskifte - det komplexa och skrämmande tredje steget - kräver både breddning och fördjupning av lokala solidaritet och "grönt" ekonomiskt handlande som gör det möjligt för oss att segla under de kommande turbulenta åren. Målet: att nå den ekonomi utan tillväxt som vi har drömt om under årtionden som det kooperativa samväldet. Det kan göras. Det håller på att göras. Det måste göras.